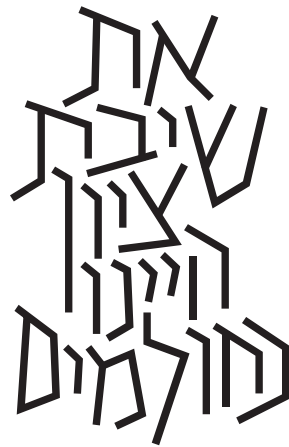

מחזור קורן ליום העצמאות וליום ירושלים
נוסח הספרדים

מחזור קורן
ליום העצמאות וליום ירושלים

עורכים
הרב בנימין לאו והד"ר יואל רפל

•

הוצאת קורן ירושלים

המחזור מוקדש לזכרו המבורך של מורה, חכם, חלוץ
הרב פרופ' דב רפל
יוזם ועורך המחזור הראשון לתפילות יום העצמאות

מחזור קורן ליום העצמאות וליום ירושלים
מהדורה ראשונה © 2013
הוצאת קורן ירושלים
ת"ד 4044 ירושלים 91040
www.korenpub.com

© כל הזכויות שמורות על גופן תנ"ך קורן, 1962. הוצאת קורן ירושלים בע"מ, 2013
© כל הזכויות שמורות על גופן סידור קורן, 1981. הוצאת קורן ירושלים בע"מ, 2013
אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לאחסן במאגר מידע, לשרד או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי
אלקטרוני, אופטי, מכני או אחר כל חלק שהוא מן החומר שבספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא
בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מהמחבר.

אשכנז, מהדורה אישית, כריכה קשה, נוסת"ב: 6-248-301-965-978

מיעקס1

תוכן עניינים

ז פתיחה
ט הקדמה
יא מבוא למחזור יום העצמאות ויום ירושלים

יום העצמאות

הנחת תפילין	91	1 מנחה ליום הזיכרון	
פתיחת אליהו הנביא זכור לטוב	94	לחללי מערכות ישראל	
סדר התמיד	105	ולנפגעי פעולות האיבה	
זמירות	114	27 תפילת ערבית	
פסוקי דומרה	124	קבלת החג	28
ברכו	134	ברכו	42
קריאת שמע	138	קריאת שמע	43
עמידה	143	עמידה	47
סדר הלל	154	סדר הלל	56
סדר קריאת התורה	159	ספירת העומר	69
שיר של יום	188	תיקון לאה	72
203 תפילת מנחה		75 תפילת שחרית	
223 תפילת ערבית למוצאי		השכמת הבוקר	77
יום העצמאות ויום ירושלים		ברכות השחר	78
ספירת העומר	241	בקשות	82
243 קריאת שמע שעל המיטה		עטיפת טלית	90

יום ירושלים

סדר מוצאי שבת	272	253 תפילת ערבית	
ספירת העומר	278	קבלת החג	255
283 תפילת שחרית		ברכו	258
סדר קריאת התורה	284	קריאת שמע	259
שיר של יום	299	עמידה	263

סדר ברכות

סדר זבד הבת	331	311 ברכות	
סדר פדיון הבן	332	ברכת המזון	313
תפילות לבר מצווה	335	ברכה מעין שלוש	321
סדר קידושין ונישואין	338	סדר ברית מילה	322

זמירות

341 זמירות ליום העצמאות ויום ירושלים

נספח

- 353 הצעות לנוסח 'על הנסים'
355 זהותו של מחבר התפילה לשלום המדינה
ד"ר יואל רפל
362 התקווה
אליהו הכהן
366 המנורה - סמל יהודי
ד"ר יואל רפל
369 דגל כחול-לבן
ד"ר יואל רפל
376 הגדה של יום העצמאות
ד"ר יואל רפל
379 על עיצוב דמותו הרוחנית של יום העצמאות
בידי הרבנות הראשית בשנת ה'תש"ט -
שיקולים נמוקים והחלטות
הרב שמואל ב"ץ
387 החזרת השלטון היהודי וקיבוץ נידחי ישראל -
הם קיום חזון הנביאים
הרב יצחק נסים
390 כי גדול יום ירושלים
הרב יצחק נסים
395 ירושלים בסידור התפילה
הרב פרופ' דב רפל
401 ירושלים בתפארתה
ד"ר יואל רפל

פתיחה

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד, שֶׁמֶחֶתִי בְּאֵמָרִים לִי בֵּית ה' נֶלְךְ: עֲמֻדוֹת הָיוּ
 רִגְלֵינוּ, בְּשַׁעֲרֵיךָ יְרוּשָׁלַם: יְרוּשָׁלַם הַבְּנוּיָה, כְּעִיר שֶׁחֲבַרְה־לֶּה יָחַדּוּ:
 שָׁשִׂים עָלוּ שְׁבִטִים שְׁבִט־יָהּ, עֲדוֹת לְיִשְׂרָאֵל, לְהָדוֹת לְשֵׁם ה': כִּי
 שָׁמָּה יִשְׁבּוּ כִסְאוֹת לְמִשְׁפַּט, כִּסְאוֹת לְבֵית דָּוִד: שְׁאֵלוּ שְׁלוֹם יְרוּשָׁלַם,
 יִשְׁלִיחוּ אֲהַבְיָךְ: יְהִי־שְׁלוֹם בְּחֵילְךָ, שְׁלוֹהַּ בְּאַרְמְנוֹתֶיךָ: לְמַעַן אֲחִי וְרַעֲיָ,
 אֲדַבְּרָה־נָּא שְׁלוֹם בְּךָ: לְמַעַן בֵּית־ה' אֱלֹהֵינוּ, אֲבַקֶּשָׁה טוֹב לְךָ:
 (תהלים קכב)

הוצאת קורן שמחה להגיש בפני ציבור המתפללים מחזור תפילה ליום העצמאות
 וליום ירושלים. מטרת מחזור זה לתת ביטוי רוחני לתקופו של יום, ולשוות מעמד
 חגיגי לתפילת יום העצמאות ויום ירושלים.

למן דור התקומה נוספו לימים אלו תפילות מיוחדות, כגון: מזמורי תהלים, הלל
 ועל הנסים. אף על פי שימים אלו הם ימי שמחה והודאה חדשים בישראל, אין בהם
 מנהג אחיד וכל קהילה וקהילה נוהגת בהם מנהגים שונים. במחזור זה הבאנו את
 כל המנהגים על מקורותיהם. נוסח הפנים מושתת על סידור קורן על כל מעלותיו.
 סדר התפילה, שנקבע בהחלטות הרבנות הראשית, מובא ברצף בלי דילוג. תוספות
 שנתקבלו במקצת קהילות מופיעות במקומן ברקע תכלת.

בגופו של המחזור שילבנו אוסף של אמרות הנוגעות לעניינם הרוחני של ימים
 אלה, ובסופו צירפנו אוסף מאמרים הנוגעים לתקומה הלאומית והרוחנית של עם
 ישראל בארצו, ולסמלי המדינה. תודתנו נתונה לד"ר יואל רפל על עבודתו הרבה.
 עבודה ברוכה זו היא פרי עמלם המשותף של הרב בנימין לאו והד"ר יואל רפל,
 שנתנו מחילים להוצאת מחזור חגיגי זה, ישלם ה' פועלם.

אני תקווה כי מחזור זה יעצים את הרגשת ההודיה והתודה לקב"ה שדלה אותנו
 מבור הגלות והביאנו אל המקום הזה.

זֶה־הַיּוֹם עֲשֵׂה ה' נִגְלָה וְנִשְׁמָחָה בּו (תהלים קיח).

מאיר מילר, מו"ל

ערב יום העצמאות, ה'תשע"ג

הקדמה

עצתי האחת היא: חוגו את חגי אבותיכם והוסיפו עליהם קצת משלכם לפי כוחכם ולפי מסיבתכם. העיקר, שתעשו הכול באמונה ומתוך הרגשה חיה וצורך נפשי, ואל תתחכמו הרבה.
(ח"ג ביאליק, תר"ץ 1930)

סודו ויסודו של חג הוא שיש לו הלכות, מסורות ומנהגים המייחדים אותו והמבדילים אותו משאר ימות השנה. לרוב חגי ישראל נוצקו תפילות, מסורות ומנהגים במהלך אלפי שנות חיים של עם ישראל בכל תפוצות הגולה. זכינו אנו, בני דור תקומה, לראות בהתחדשות חג בישראל, הוא חג העצמאות.

יום זה הפך לחג של ממש במדינת ישראל בכל מה שקשור לפרהסיה ולאורחות החיים הציבוריים. כמו בחגי חודש תשרי המלווים ב"עשרת ימי תשובה" כך גם נשמעים צלילי הימים שבין פסח לעצמאות בישראל. מיום כ"ז בניסן (יום הזיכרון לשואה ולגבורה) ועד ליום הזיכרון לחללי צה"ל ולנפגעי פעולות האיבה משתנה האקלים הציבורי בישראל: בכל מקום מעלים את זכר הנופלים ואת סיפורי משפחתם, מחברים בין שואה לתקומה, מנמיכים את מפלס המחלוקת ומגבירים את תחושת השייכות. ביום הזיכרון לחללי צה"ל עוצרים אזרחי המדינה וזוכרים בדממה את הנופלים, ומתוך תחושת עומק זו נכנסים לחגיגת יום העצמאות.

למרות התבססות החג בתודעה הלאומית, עדיין לא הסכימו הדעות על סידור תפילה מאחד לכל בתי הכנסיות בישראל. מחזור 'את שיבת ציון היינו כחולמים' מבקש לתת בידיו של המתפלל סידור תפילה המיוחד ליום העצמאות כיום חג. יש בו סדר שלם של תפילות המעוטרת בדברי הגות ופרשנות.

במהלך עשרות שנות המדינה התעוררו ספקות בעולמה של תורה באשר למנהגים שונים בתפילה. השתדלנו לתת ביטוי לדעות המגוונות בציבור המבקש להודות ולהלל לה' על כל הטוב שגמלנו ביום זה. עיקרו של מחזור התפילה מבוסס על פסקי הרבנות הראשית לדורותיה ובתוספת מנהגים ופסיקות של גדולי ישראל. זכה דורנו לתוספת שמחה עם שחרור ירושלים בשנת תשכ"ז. במחזור התפילה יוחד מקום לתפילות יום שחרור ירושלים כהנהגת הרבנות הראשית.

במשך השנים נכתבו עשרות מאמרים והתפרסמו חוברות וסדרי תפילה על ידי רבנים ממקומות שונים ומקהילות מגוונות. השתדלנו, עד כמה שהשיגה ידנו,

לאסוף וללמוד את תורתם של כל מי שקדמונו במלאכה. לא נוכל לפרט את כולם כי רבים הם. תורתם והנהגותיהם משוקעים בתוך דפי המחזור. חלוצי מיסוד התפילה של יום העצמאות היו אנשי הקיבוץ הדתי, שבאופן טבעי ומיידי חשו בצורך לבטא את התודה בסדר תפילה. הרב שלמה גורן זצ"ל הנהיג את סדרי התפילה בהיותו הרב הראשי לצה"ל ולאחר מכן ביושבו על כס הרב הראשי לישראל. ישיבת מרכז הרב בהנהגתו של הרב צבי יהודה קוק זצ"ל הייתה הרוח הפועמת בלב דור שלם של תלמידים, שהפכו להיות קברניטי הרוח והתורה בציונות הדתית שבדורנו. רבנים אלה, גידולי הישיבה, פרסמו את סדרי התפילה שלהם בקהילותיהם, כל אחד בסגנונו הוא. רבים מהדיונים בין חכמי ישראל על תפילות יום העצמאות רוכזו בספרו החשוב של הרב פרופ' נחום רקובר: הלכות יום העצמאות ויום ירושלים, ירושלים תשמ"ה.

תודה מיוחדת לרב שמואל כ"ץ מירושלים. מחקריו היסודיים על העיצוב התוכני והתוכן הדתי של יום העצמאות ויום ירושלים כפי שנקבעו על ידי מועצת הרבנות הראשית במרוצת שנות המדינה, היו נר לעבודתנו. מחקריו פורסמו בשלושת הכרכים: הרבנות הראשית לישראל – שבעים שנה לייסודה, ירושלים תשס"ג. הרב כ"ץ הואיל גם לעבור על המחזור והעיר הערות רבות ומועילות. נודה לצוות של בית ההוצאה 'קורן', לאסתר באר ולאפרת גרוס על עבודתם המסורה במחזור. תודה מקרב לב לעורך הראשי של בית ההוצאה מר רפאל פרימן, ולמו"ל מר מאיר מילר, על החוון ועל הנכונות להשקיע במחזור זה.

אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל:

חייכם, איני מחסר אתכם ימים טובים

אלא מוסיף לכם מועדות כדי שתשמחו בהם (תנחומא, במדבר טו)

תפילתנו, שדברי המדרש יחולו על יום העצמאות ועל יום ירושלים,

שיהיו לחג בכל בית בישראל באהבת חנם ובשמחת עולם.

הרב ד"ר בנימין לאו וד"ר יואל רפל

ירושלים, ה'תשע"ג

שישים וחמש שנה לתקומת מדינת ישראל

מבוא למחזור יום העצמאות ויום ירושלים

בה' באייר תש"ח הכריז דוד בן גוריון על הקמת מדינה לעם היהודי, היא מדינת ישראל. שנה לאחר מכן נקבע בכנסת ישראל, כי "יום ה' באייר יהיה יום העצמאות" שיוחג מדי שנה בשנה כחג המדינה". יום חגה של המדינה מבטא את רחשי הלב הטבעיים שפיעמו בלב כל היהודים בראותם במו עיניהם את המדינה שקמה לעם היהודי בארץ ישראל. גיבושו של החג בבתי הכנסת התמהמה. לאחר אלפי שנים שבהן לא נתחדש אף לא חג אחד בלוח השנה העברי, עמדו קברניטי התורה והיסוסו אם לפרוץ את החומה הבעורה הזאת. כיום, שישים וחמש שנה לאחר ההכרזה על המדינה, ברור לכל העולם כולו שהקמת המדינה היא המאורע החשוב ביותר שהתרחש לעם היהודי מימי חורבן הבית השני. כמעט אין יהודי בעולם כולו שאינו חש את מרכזיותה של מדינת ישראל בלב האומה. כמעט אין איש בעולם כולו שאינו מזהה את היהדות עם מדינת ישראל. גם שונאי ישראל שביקשו להשמיד את עמנו, ממקדים היום את שנאתם במדינה המסמלת עבור העולם כולו את נצח ישראל. ב"ה, שזכינו להוציא לאור מחזור תפילה המבטא את ההודיה לקב"ה על כל הטוב אשר גמלנו, ועל שזיכה אותנו לחוות את נס קיבוץ הגלויות והקמת מדינה יהודית בארץ ישראל.

מחזור התפילה שלפניכם מבוסס על שתי הודאות שהן בבחינת 'כלל ופרט': האחת – הודאה על שחזו עינינו בשוב ה' את שיבת ציון; השנייה – על נס ההצלה של מאות אלפי בני ישראל ממוות, עת קמו עלינו לכלותינו כל מדינות ערב.

חלק א: בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים

אָחוֹת לָנוּ קִטְנָה וְשָׂדִים אֵין לָהּ
 מִהֲנַעֲשֶׂה לְאָחוֹתֵנוּ בַּיּוֹם שֶׁיִּדְבַר־בָּהּ:
 אִם־חֹמֶה הִיא – נִבְנֶה עֲלֶיהָ טִירַת כָּסֶף
 וְאִם־דָּלֶת הִיא – נַצּוֹר עֲלֶיהָ לֹחַם אֶרֶז:
 (שיר השירים ח, ח-ט)

אלפי שנים הייתה כנסת ישראל אבודה ולא מצאה את דרכה חזרה הביתה. הישיבה באדמת נבר בארץ לא להם הפכה מעונש וגלות למציאות ודימוי של בית. כך קרה כבר בירידה הראשונה של בני יעקב למצרים. יוסף הביא את אביו ואת אחיו לגור בארץ גושן בשנות הרעב. בתוך שנים ספורות הם היו אמורים לחזור לארץ

המובטחת לאברהם, ליצחק וליעקב. אמנם הרעב עבר מן העולם אך בני ישראל התאקלמו יפה בנחלתם החדשה (בראשית מו, כז): "וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גֶשֶׁן וַיֵּאָחֲזוּ בָהּ וַיִּפְרוּ וַיִּרְבוּ מְאֹד".

למרות היובש והתמציתיות שבסיפור הדברים בפסוק זה, נשמעת ממנו צעקה גדולה. המילים "ויאחזו בה" מלמדות על יכולת ההסתגלות של האדם למקום חדש, להיאחזו בו ולהשתייך אליו גם אם אין הוא שלו. ההיאחזות של ישראל בארץ גושן לא הייתה צריכה להתרחש. הם היו אמורים לעקור את עצמם מיד בסיום שנות הרעב ולחזור לביתם שבארץ כנען. אך מצרים שאבה אותם לעומקה והם נאחזו בה. רבי צדוק הכהן מלובלין כתב בלשונו הצוירית: "שנעשו נאחזים ונקלטים בקליפת מצרים... כעובר במעי אמו" (פרי צדיק ויחי, ב ד"ה ואיתא בוה"ק).

הדימוי הזה מעורר למחשבות על הגדרת ישראל בתוך מצרים ועל משמעות היציאה משם. אחד מפלאי עולם הוא אותו רגע של התעוררות העובר המבקש ליצאת מרחם אמו. יש מועד המתוכנן ליציאה מרגע היווצרות העובר, אך כל עוד לא מגיע הרגע הנכון הוא שוכן בתוככי אמו. אם העובר מתעכב ליצאת מרחם אמו, הרפואה מתערבת. כך היה גם ביציאת מצרים, לפי המסורת, היא לא התרחשה בהתעוררות עצמית של העובר אלא בהחלטה של ה' להתערב ולבצע מעין 'ניתוח קיסרי': "ויוצא ישראל מתוכם" (תהלים קלו, יא).

הדפוס הזה של התבססות במקום זמני שהגעת אליו באונס והפיכת המקום לאידאל ומקום ישיבה קבוע, חוזר בתולדות ישראל פעמים רבות.

לפני חורבן בית המקדש הראשון גלו רבבות יהודים מארץ ישראל לבבל עם המלך יכניה (597 לפנה"ס). ירמיהו הנביא שולח איגרות אל היהודים היושבים על נהרות בבל ומפציר בהם להשתקע במקומם החדש, כי הגלות אמורה להימשך שבעים שנה. נבואתו של ירמיהו באה כתגובה לזרמים משיחיים אקטיביים שביקשו לעורר רוח ישראלית למרוד באימפריה הבבלית. אותם זרמים טיפחו את האשליה שבתוך זמן קצר בבל תיעלם, והיהודים יחזרו לשבת בירושלים בעצמאות מלאה. כנגדם אומר ירמיהו את נבואתו (כט, ד-ו):

כה אמר ה' צבאות אלהי ישראל לכל הגולה אשר הגליתי מירושלם בבבל. בנו בתים ושבו ונטעו גנות ואכלו את פרין. קחו נשים והולידו בנים ובנות וקחו לבניכם נשים ואת בנותיכם תנו לאנשים ותלדנה בנים ובנות ורבו שם ואל תמעטו. ודרשו את שלום העיר אשר הגליתי אתכם שמה והתפללו בעדה אל ה' כי בשלומה יהיה לכם שלום.